

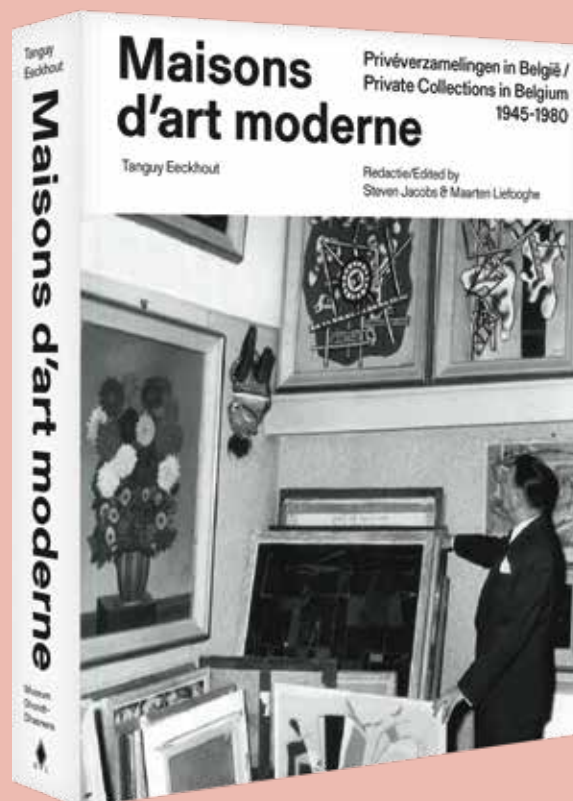
Een ultiem eerbetoon

De Belgische privékunstverzamelaar heeft sinds jaren een ijzersterke reputatie. Het cliché luidt dat Nederland een land is van musea en België een land van verzamelaars. Het gebeurt zelden dat een boek zo diep ingaat op Belgische privéverzamelingen. De meeste van de zestien besproken verzamelaars zijn al overleden. Aan de basis ligt het beoogde doctoraat van de helaas veel te jong gestorven kunsthistoricus en onderzoeker van het Museum Dhondt-Dhaenens Tanguy Eeckhoutd (+ januari 2018). De publicatie kwam tot stand in samenwerking met de Universiteit Gent, onder leiding van Steven Jacobs en Maarten Liefoghe. Die leggen in hun inleiding uit hoe ze tewerk gingen. Diverse notities die Eeckhout maakte werden samengebracht en er was een lijvig essay over de geschiedenis van het verzamelen in België en de uiteenlopende motivaties van de verzamelaars. Veel vinden een verklaring in hun kindertijd. Hun vader was al verzamelaar, zoals bij Bertie Urvater (1910-2003), Bénédict Goldschmidt (1905-1972), Anton Herbert (°1938) en Herman Daled (1930-2020). Of sommigen hadden al op zeer jonge leeftijd contact met kunstenaars, zoals bij Roger Matthys (1920-2016) wiens vader lijstenmaker was. Maar het kon ook anders. Zij die uit een eenvoudige, niet persé kunstminnende omgeving komen onderscheidden zich met hun verzameling "ter verheffing van hun eigen status", zoals dat dan heette bij onder andere Maurits Naessens (1908-1982) en het echtpaar Jules Dhondt (1889-1969) en Irma Dhaenens (1892-1973).

Het tweede deel van de mooie publicatie ging het eerste hoofdstuk worden van Eeckhoutds proefschrift *Privéverzamelingen van moderne kunst in België: een kleine geschiedenis*. Het onderzoek spitste zich toe op de periode 1945-1980, een tijdperk dat zich kenmerkt door een heleboel snel ontwikkelende verschuivingen op meerdere vlakken. In 1980 organiseerde het Gentse Museum van Hedendaagse Kunst de expo *Kunst in Europa na '68*. Het was voor veel verzamelaars eindelijk een museale erkenning van hun veel vroegere keuze voor bepaalde kunstenaars.

Succesvol ondernemen en verzamelen

De bekendste verzamelaars van wie de collecties tussen 1954 en 1965 ook publiekelijk tentoongesteld werden, waren allen succesvolle ondernemers: de Luikenaar Fernand Graindorge (in de import en export van staal), Philippe Dotremont (1898-1966), directeur van een suikerraffinaderij, Bénédict Goldschmidt en Maurits Naessens als bankdirecteuren, Tony Herbert (1902-1959) als directeur van de Kortrijkse katoenspinnerij, Gustave Van Geluwe (1883-1962) als eigenaar van een prestigieuze he-

renmodezaak, Bertie Urvater als diamanthandelaar, Gustave Nellens (1907-1971) als casinobaas. Het zijn allemaal namen die in het derde en meest volumineuze deel van het boek terugkomen. De rol van die verzamelaars valt niet te onderschatten. Hun collecties werden ingezet in de strijd voor de moderne kunst. De verzamelaars waren cultuurgenerators, zo stelt de auteur. Ze kochten consequent werk aan van levende kunstenaars, stichtten organisaties die tentoonstellingen organiseerden en kunstenaars ondersteunden en lieten hun eigen verzamelingen rondreizen. Aangezien de Belgische Staat en haar musea slechts schoorvoetend eigentijdse kunst konden aankopen ontstond er een verbond tussen hen en de verzamelaars die in verschillende grote belangrijke expo's uitmondten zoals *Panorama van hedendaagse kunst uit Belgische musea en Verzamelingen* (1953) in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten.

Uiteindelijk bespreken de auteurs zestien belangrijke Belgische kunstverzamelingen. Men staat stil bij de specificiteit van de verzameling. Hoe kwam die tot stand en wat waren de keuzes van de verzamelaar? Herman Daled (1930-2020) kocht bijvoorbeeld in 1969 een werk van de Franse kunstenaar Daniel Buren (°1938) en had nadien een overeenkomst met hem om gedurende één jaar elke maand één werk van Buren te kopen. Diamantair Bertie Urvater (1910-2003) kocht niets aan van het Vlaams expressionisme maar het echtpaar toonde wel interesse voor werk van Paul Klee (1879-1940), Wassily Kandinsky (1866-1944) en

voor de surrealisten waaruit een oprechte vriendschap met Max Ernst (1891-1976) voortvloeide. Hun huis was ontworpen als een 'museumwoning' waar kunstenaars, museadirecteurs en andere kunstliefhebbers over de vloer kwamen. Uiteindelijk verkochten ze zelf een reeks stukken tussen 1960-2000 en kwamen er 21 werken terecht in de KMSKB. Maar niet elke verzamelaar was van goede komaf. Gustave van Geluwe (1883-1962) begon als hoedenmaker die langzaam opklom tot eigenaar van een chique kledingzaak Maison Rose – Van Geluwe in Brussel. Hij kocht van collega verzamelaars zoals E.L.T. Mesens en vooral van de kunstenaars zelf. De legende wil dat hij hun werken accepteerde om openstaande schulden aan zijn kledingzaak te regelen. Bij zijn onverwachte dood in 1962 viel de verzameling uiteen. Sommige werken konden verworven worden door het KMSKA in Antwerpen en de KMSKB in Brussel. De provincie West-Vlaanderen kon niet minder dan 41 werken aankopen, wat de basis vormde voor het latere Provinciaal Museum voor Moderne Kunst in Oostende (het huidige Mu.Zee).

Gustave Nellens (1907-1971) was de zoon en erfgenaam van de Antwerpse bankier, ondernemer en senator François Joseph Nellens. Uitvalsbasis voor de kunstverzameling was het Casino van Knokke waar hij vanaf 1949 elk jaar een zomertentoonstelling organiseerde met moderne en eigentijdse kunst. Gustave Nellens verzamelde in het begin vooral werk van James Ensor en stelde een bijna complete verzameling van de verschillende generaties van de Latemse School samen. Later kwam daar het surrealisme bij met als hoogtepunt de opdracht aan Magritte voor een muurschildering van 70 meter lang en 4 meter hoog, *Le Domaine enchanté*, in het Casino.

De verzameling Jules & Irma Dhondt-Dhaenens is bekend bij het grote publiek door het gelijknamige museum. Beide

waren afkomstig uit een bescheiden milieu in het Gentse. Met vallen en opstaan vergaarden ze fortuin in de aardappelhandel. Ze hielden zelf nauw contact met kunstenaars van de Leiestreek maar kochten ook werk van andere Vlaamse kunstenaars tussen 1880 en 1950 zoals James Ensor, Rik Wouters en Leon Spilliaert. Als een van de eersten richtten ze een Stichting op die hun verzameling moest tonen en toegankelijk houden voor het publiek. Hetzelfde museum speelde een voortrekkersrol in het tonen van privékunstverzamelingen. Het was hier dat auteur Tanguy Eeckhout werkte en zijn beoogde doctoraat bevroedde. Het boek is niet alleen een ode aan hem, maar aan alle kunstverzamelaars die met passie en gedrevenheid hun verzameling opbouwden. Veel van hun topstukken schitteren gelukkig vandaag in onze musea. **PETER WOUTERS**

Maisons d'art moderne. Privéverzamelingen in België

Tanguy Eeckhout, tweetalig Engels / Nederlands
28 x 23 cm, 271 blz.

uitgeverij MER/ Borgerhoff & Lambergts
winkelprijs: € 39,90

Met talloze onuitgegeven archiefbeelden en veel kleurafbeeldingen van de kunstwerken.

Exclusief voor okv-abonnees

Prijs voor Belgische okv-abonnees: € 30 (meeneemprijs bij okv) of € 36,90 (incl. port- en verzendingskosten). Abonnees buiten België betalen € 46,90 (incl. port- en verzendingskosten). Stort op rekeningnummer BE67 448000736187 met als mededeling 'Privéverzameling'.

fig. 4
In de jaren 1950 bestond, werd verschillende malen als eedwettig beschreven. Zowel getrouwen als ongetrouwen kunstenaars waren er in terug te vinden. Van Geluwe wilde geen collectie opbouwen die een coherent geheel vormde, maar verzamelde om kunstenaars aan te moedigen en te behouden, ongeacht het feit dat hij op die manier verlies maakte. Zo zorgde hij voor de

fig. 5
financiële ondersteuning van de bevriende kunstenaar Fernand, van wie hij honderden schilderijen, tekeningen en sculpturen bezat, en was hij verantwoordelijk voor de internationale doorbraak van Antoine Martini (via house painter belge).
De weinige eigentijdse bronnen interpreteren het selectieve van de collectie Van Geluwe als een teken van zijn generositeit ten aanzien van jonge kunstenaars.

fig. 6
Van Geluwe was daarnaast lid van het comité voor moderne kunst van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België en werd vanaf 1959 lid van het afdelingscomité van het Provinciale Museum voor Moderne Kunst in Oostende. De verzamelaar had met zijn enorme netwerk een grote invloed op de toenmalige kunstwereld. Zo zorgde hij ervoor dat jonge kunstenaars aan de slag konden, verliet hij vrienden aan een kunst te verzamelen en was hij een cruciale schakel binnen het netwerk van de Belgische kunstwereld van de jaren 1950 en de vroege jaren 1960.

fig. 7
De weinige bronnen interpreteren het selectieve van de collectie Van Geluwe als een teken van zijn generositeit ten aanzien van jonge kunstenaars.

Verzameling Gustave Van Geluwe

Charlotta Verheyden

Gustave Van Geluwe (1883-1962) werd geboren in Meeuwen en volgde een opleiding als hoedenmaker. In 1903 vertrokde hij naar Brussel en ging er aan de slag als kleermaker. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd hij op misbruikt naar Dapland, waar hij zijn eerste schilderijen maakte.
In 1928 startte hij samen met zijn Engelse zakenpartner, de handelsmakelaar Robert Ross, de kledingzaak voor herenmode Maison Rose - Van Geluwe in Brussel. Gustave Van Geluwe was een zelfmade man en een invloedrijk figuur, niet veel verschillend in de politieke en culturele wereld. In het appartement boven het modehuis organiseerde de verzamelaar wettelijke samenkomsten, waar kunstenaars, verzamelaars, kunstcritici, galerijhouders en andere professionals uit de kunstwereld elkaar ontmoetten. Veel van zijn wettelijke gasten waren regelmatig klant van de Brusselse kledingzaak. Van Geluwe kocht werken bij collega-verzamelaars en galeries (onder andere: E.L.T. Mesens, Galerie Georges Glinson en Galerie Walter Schwab roedel), maar vooral rechtstreeks van de kunstenaars zelf. Af en toe zou hij werken hebben geaccepteerd als wettelijke schenking van schilderijen bij de kledingzaak.
De wettelijke bijeenkomsten waren gelegenheid om vrij te discussiëren over de toenmalige ontwikkelingen in de kunst en elkaar te adviseren over aankopen. Bij zijn overlijden schreef de

fig. 8
bevriende verzamelaar Marcel Mahille: "Le salon de Monsieur Van Geluwe a été pendant des années l'endroit où collectionneurs et amateurs d'art allaient vérifier leur doctrine et réfléchir leur autoévaluation de fait l'endroit où se créaient plusieurs groupements d'hommes ayant un même idéal artistique." Frequentie bezoekers waren onder andere verzamelaars zoals Berry Baran, Philippe Doretzont, Léon Dausberg, Fernand Gratindege, Peggy Guggenheim, Tony Herbert, Marcel Mahille, Hubert Preter en Bertie Uvater; kunstcritici als Luc en Paul Haesaert; kunstenaars als Marcel Broodthaers, Antoine Martini en leden van de Jeune Peinture helpe; curatoren zoals Robert Glinson, Emile Langui en Walter Vanhulstelaere.
Van Geluwe was daarnaast lid van het comité voor moderne kunst van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België en werd vanaf 1959 lid van het afdelingscomité van het Provinciale Museum voor Moderne Kunst in Oostende. De verzamelaar had met zijn enorme netwerk een grote invloed op de toenmalige kunstwereld. Zo zorgde hij ervoor dat jonge kunstenaars aan de slag konden, verliet hij vrienden aan een kunst te verzamelen en was hij een cruciale schakel binnen het netwerk van de Belgische kunstwereld van de jaren 1950 en de vroege jaren 1960.